

УДК 343.98

Валентина Павлівна КОРЖ,

*доктор юридичних наук, професор,
Почесний працівник прокуратури України,
професор кафедри кримінального процесу,
криміналістики та експертології факультету № 1
Харківського національного університету внутрішніх справ*

ДЕЯКІ ПРОБЛЕМИ РОЗСЛІДУВАННЯ КОРУПЦІЙНИХ ЗЛОЧИНІВ

Корумповані керівники найвищого рівня створили систему корумпованих відносин, яка пронизує усі рівні державної влади і управління. У зв'язку з цим, незважаючи на утворення антикорупційного законодавства, одинадцять державних органів по боротьбі з корупцією, протидія елітарній корупції в Україні химерна, штучно завищена, не відповідає дійсності. Організатори тіньового бізнесу та лідери організованої злочинної діяльності, за допомогою корупції, політичного лобізму незаконно привласнили значну частину державної власності, проникли в політичні, державні інститути, засоби масової інформації, впливають на формування законодавчої, виконавчої та судової влади. Вони володіють величезним кримінальним капіталом, депутатськими мандатами, а тому лобіюють прийняття законів в своїх корисливих інтересах. Сумнівну цінність має сучасна кримінальна політика в державі, яка спрямована на корупційне лобіювання можновладцями інтересів тіньового та злочинного бізнесу.

Серед корупційних злочинів – хабарництво найбільш поширений злочин, але корупційна еліта Законом України № 221-VII від 18.04.2013

року. лобіювала декриміналізацію хабарництва. Корупціонери на законодавчому рівні із хабарників перетворилися у посадових осіб, які одержують не хабарі, а неправомірні винагороди. Вважаємо, що декриміналізація такого виду корупційного злочину як дача, одержання хабаря суперечить теорії і практики протидії корупції, міжнародним конвенціям і договорам по боротьбі з корупцією, які Верховна рада ратифікувала. Декриміналізація хабарництва є серйозною помилкою законодавця і це негативно впливає на реальну протидію корупції в вищих органах державної влади, практику розслідування корупційних злочинів. Слід зазначити, що правове невігластво депутатського корпусу, політична кон'юнктура призвели до правого цинізму - прийняття низки законів про антикорупційні органи. Зокрема, утворення *«антикорупційного бюро розслідування, антикорупційної прокуратури»*. *«антикорупційного суду»*. Дискредитацією системи органів правосуддя, прокуратури, розслідування є унормування терміну *антикорупційний орган*. Таким чином, законодавець умовно систему державних органів прокуратури поділив на *«корупційну прокуратуру»*, до якої входить Генеральна прокуратура, регіональні, місцеві та *«антикорупційну спеціалізовану прокуратуру»*, а систему судових органів на *«корупційні» суди першої, другої інстанції і «антикорупційний суд»*.

Антикорупційним є законодавство, яке включає організаційні, правові засади запобігання та протидії корупції в публічних і приватних сферах суспільних відносин, тоді як **спеціально уповноважені суб'єкти безпосередньо здійснюють в межах своєї компетенції заходи щодо виявлення, розслідування корупційних злочинів**. Такими повинні стати *«Національне бюро по розслідуванню корупційних злочинів (а не НАБУ), спеціалізована прокуратура з нагляду за додержанням законів при розслідуванні корупційних злочинів»*, Судова колегія Верховного суду з судового розгляду корупційних злочинів (посадових осіб вищих державних органів).

Аналіз юридичної літератури, вивчення судової практики дозволяє зробити висновок про те, що недостатньо дослідженні кримінально-правові, криміналістичні ознаки корупційного злочину. У кримінальному праві дискусійне поняття корупційного злочину, питання розмежування корупційних злочинів від злочинів корупційної спрямованості та злочинів, пов'язаних з корупцією. У кримінальному законодавстві відсутнє поняття корупційного злочину. Водночас у примітці до ст. 45 Кримінального кодексу є перелік деяких видів злочинів у сфері службової діяльності, які відносить законодавець до корупційних. Формальний підхід щодо визначення корупційними окремих видів службових злочинів утворює проблеми при виявленні їх ознак, розмежуванні, визначенні кваліфікації та суб'єкта. Так, відповідно до вищевказаного переліку у статті 45 КК України аудитор, нотаріус є суб'єктами корупційних злочинів, тоді як вони за діяння вказані в статтях 365-2, 368-4 КК суб'єкти службових злочинів.

Науковий аналіз слідчої, судової практики, юридичної літератури дозволили нам визначити криміналістичні ознаки корупційних злочинів. Такими є: 1) *спеціальний суб'єкт корупційного злочину* - посадова особа, яка постійно або тимчасово виконує функції представників влади, місцевого самоврядування, чи виконує спеціальні функції, повноваження чи обіймає посаду в органах державної влади, управління, місцевого самоврядування, на державних підприємствах, в установах, організаціях і здійснює організаційно – розпорядчі чи адміністративно – господарські функції; 2) *специфічна сфера злочинного посягання* – сфера діяльності органів публічної влади, державної управління, місцевого самоврядування; надання публічних послуг; 3) *специфічні способи вчинення корупційного злочину* – це неправомірні дії посадової особи щодо надання корупційних послуг в процесі реалізації владних функцій, службового повноваження шляхом перевищення влади, перевищення службовими повноваженнями, зловживання владою, зловживання службовими повноваженнями. Способом вчинення корупційного злочину може бути і бездіяльність, тобто невиконання посадовою особою в процесі реалізації владних функцій, державного управління, службового повноваження, службових обов'язків в органах місцевого самоврядування з корисливих мотивів в особистих інтересах чи інтересах третіх осіб; 4) *специфічні корупційні послуги суб'єкта злочину: **корупційний лобізм, корупційне сприяння, корупційна протидія, корупційний протекціонізм, корупційний підкуп електорату тощо***; 5) *одержання корупційної винагороди («відкату»)* посадовою особою за виконання або невиконання певних дій в інтересах третіх осіб.

Вищевказані криміналістичні ознаки корупційного злочину мають певне наукове значення для визначення поняття корупційного злочину, розробки криміналістичної класифікації корупційних злочинів, криміналістичної характеристики корупційних злочинів і мають практичне значення для виявлення, розкриття та розслідування корупційних злочинів.

Одержано 19.11.2021